

Ruská fronta první světové války v denících legionářů a materiálech osobní povahy

bc. Josef Nešněra

(116 stran + 5 stran příloh)

Na den přesně před rokem, 20. ledna 2016, jsem rozpolcen z Lincolnu v Nebrasce odesílal víceméně pozitivní posudek na diplomovou práci Josefa Nešněry o válečném prožitku československých legionářů v Rusku. Pozitivní proto, že jsem doporučoval práci k obhajobě; víceméně proto, že i přes inherentní obsahovou kvalitu (bez ohledu na jisté problematické body) byla práce po formální stránce „katastrofou“ a posudek jsem uzavřel slovy: „Ponechávám na komisi, aby i v kontextu oponentního posudku zvážila, které aspekty práce převažují více – zda její formální podoba na hranici přípustnosti, či její kvalitní obsah – a jaké důsledku to bude mít pro celkové hodnocení práce.“

Dnes, o rok později, přede mnou leží nová verze téže práce a jsem toho názoru, že všem zúčastněným mohu usnadnit práci tím, že začnu odkazy na své hodnocení verze minulé. Začnu výtkami:

- titul práce jsem označil za „nesmyslný“ a autor bohužel odmítl možnost jej změnit; stále tedy platí nejasná povaha oněch „legionářů“ (že by Římané?), stejně jako otázka, zda snad deníky nejsou také prameny osobní povahy.

- nedostatečná, resp. žádná konzultace práce s vedoucím i při jejím přepracování (stejně jako při jejím vzniku) zůstala zásadním problémem.

- o formální stránce práce jsem prohlásil, že vůbec neodpovídá požadavkům na magisterskou kvalifikační práci a „v podobě, v jaké se vyskytuje přinejmenším v elektronické verzi, ji – bohužel, opravdu velmi bohužel – nelze nazvat jinak než katastrofou.“ V tomto ohledu nelze autorovi upřít velkou snahu, jež byla do značné míry úspěšná – poznámkový aparát byl výrazně „disciplinován“ do jednotné normy, podobně jako odstavce a celkový jazyk textu. I přesto – což je mi naprostou záhadou – zůstaly některé elementární (a snadno odstranitelné) nedostatky, které byly dokonce vytkány i v původním posudku!!! Pro je Barbusse stále mezi literaturou?!?! Proč je formátování poznámek stále postiženo přebývajícimi či naopak chybějícími mezerami? Proč se místy liší formát odkazů (viz pozn. 16 a 17, citace ze stejného časopisu, nad sebou, každá trochu jiná – proč?). Jakkoliv je zde tudíž patrná snaha, autor rozhodně mohl (poté, co byla formální stránka hlavním důvodem stažení práce z obhajoby před rokem) věnovat formální stránce mnohem více úsilí a upřímně příliš nerozumím tomu, proč tak neučinil (neb asi neexistuje nic jednoduššího...)

Naštěstí, stejně jako zůstává řada výtek, zůstávají i všechna pozitiva; co více, autor na nich ještě zapracoval a prohloubil jak heuristický záběr v pramenné základně, tak i dostupné literatuře, které je navíc (jak již dokázal před rokem) schopen více než efektivně skloubit v analytický celek přibližující velice zajímavým a inspirativním způsobem cestu vybraného vzorku pozdějších legionářů z rakousko-uherské uniformy do řad československých legií. Měl bych nicméně několik dotazů především k závěru práce, jež soudím, že by měly být během obhajoby zodpovězeny:

- 1) Autor se odvážně a platně dovolává „otce“ studia kolektivní paměti, Maurice Halbwachse, leč obrací jeho argument a bere si z něj závěr, že lze studovat i individuální vzpomínky v jakési elementární formě, prosté vlivů kolektivního vědomí. Je si jist tím, že je to možné právě na příkladu vzpomínek legionářských, které vykazují (a autor je sám místy identifikuje) zjevné rysy kolektivního chápání minulého?

- 2) Na stejné místě autor tvrdí, že konfrontací s dalšími materiály a s faktografií se lze studiem těchto individuálních vzpomínek dobrat realističtějšímu obrazu – jak autor toto tvrzení chápe? Lze se tedy dobrat nějaké „konečné“, „reálné“ vzpomínky odpovídající minulé realitě, nebo je vzpomínka stále především interpretací minulého (ať již individuální nebo kolektivní)?
- 3) Patrný je tento podle mého nevyřešený rozpor patrný v následujících závěrech – autor např. tvrdí, že „vojáci se obávají projevit byť jen strach, natož zbabělost“. Obávají se toho v realitě, nebo ve vzpomínkách na ni? (tj. prožívají je, ale nepíší o ní?) Ještě více je pak stejný problém zjevný u „klasického topoi“ textů českých voják, obzvláště legionářů, o „střílení do vzduchu“ – autor dokonce odkazuje na můj text, což je mi sice ctí, leč soudím, že jej nepochopil, neboť dle mého závěru se jedná do značné míry o paměťovou až literární konstrukci, vytěšňující psychologicky či ideologicky nepohodlnou realitu (někdo v českých jednotkách střílet musel, neboť víme, že byly relativně bojově efektivní). Autor tak i přes nemalou analytickou hloubku podléhá diskurzu svých pramenů a není schopen analyzovat prameny osobní povahy takové, jaké jsou – jako individuální interpretace reality (což by teoreticky mohl, viz jeho interpretace v bodě 1)
- 4) Naprosto nerozumím následující pasáži ze závěru ani tvrzení na ní navazující: „Při zpětném ohlédnutí a se současnou znalostí zjištěných faktů se mi jeví zkoumaná základna klíčových prožitků sice komplexní, avšak zbytečně rozsáhlá. Zásadní rozšíření počtu objektů a redukce prožitků by přineslo nové možnosti zkoumání s relevantnějším výsledkem. Možným negativem takového pohledu by ale bylo omezení vnímání souvislostí. Přesto by to tato změna metody a pramenné základny nepřinesla obecnou platnost závěrů, ale „pouze“ přesnější konstrukci možného ideálního prožitku. I přes výše nastíněné možnosti si myslím, že klíčové prožitky nabízí možnost uchopení a prezentace a mohou se stát například určitým komparačním vodítkem.“ Mohl by je autor blíže vysvětlit?
- 5) Autor v závaru víceméně pesimisticky „láme hůl“ nad možností generalizace válečného prožitku – je si opravdu jist, že na základě pramenů osobní povahy nelze dojít k alespoň nějakým zobečňujícím závěrům? (a netvrdím, že platí opak)

Shrnu-li výše uvedené do závěru tohoto posudku, je zřejmé, že Josef Nešněra odvedl ve snaze svoji práci z její neuspokojivé podoby přepracovat kus práce, leč jeho úsilí zůstalo jaksi na půl cesty. Práce stále vykazuje (zcela zbytečně) jisté formální nedostatky (názvem počínaje a seznamem literatury a pramenů konče) a její závěry zároveň trpí sice myšlenkovou bohatostí, kterou je třeba u magisterské práce bezesporu ocenit (je třeba si vážit studenta, který chce a dokáže o pramenech myslet), jež však místy (viz poznámky k závěru) vede k jisté argumentační nespojitosti a nejistotě. I přesto práci doporučuji k obhajobě, tentokrát již o poznání méně rozpolceně, nicméně soudím, že by bylo velmi vhodné, aby autor výše uvedené otázky v rámci dialogu s komisí dokázal zodpovědět, resp. vysvětlit.

V Olomouci 20. ledna 2017

Jiří Hutečka, Ph.D.